

Makale Gelişi:
06.06.2024

Makale Kabulü:
15.12.2024

Araştırma
Makalesi

Uluslararası Siyaset Dergisi

U S J o u r n a l

YUNANİSTAN'IN DOĞU AKDENİZ'DE TÜRKİYE'YE KARŞI YÜRÜTTÜĞÜ DİPLOMATİK FAALİYETLER

Talip Başer
Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Doktora Öğrencisi
talipbaser.5454@gmail.com
ID 0000-0003-1444-2179

ÖZET

Bu çalışmada, son yıllarda Doğu Akdeniz bölgesinde keşfedilen enerji kaynaklarıyla birlikte artan stratejik önemi ve bölgesel aktörlerden Türkiye ile Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'de izledikleri politikalar incelenmiştir. Çalışma çerçevesinde Yunanistan'ın, Türkiye'yi yalnız bırakmak ve kendi karasularına hapsedmek amacıyla bölgedeki diğer aktörlerle ve küresel aktörlerle birlikte Türkiye aleyhine yürüttüğü faaliyetler ele alınmıştır. Bu çerçevede, öncelikle diplomasi tarihine ve diplomasinin önemine değinilmiştir. Zira, her iki ülke de Doğu Akdeniz'deki haklarını savunmak amacıyla farklı diplomatik faaliyetlere başvurmuştur. Özellikle Yunanistan, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ve ABD'nin desteğini alarak uluslararası hukuk kurallarını görmezden gelip çıkarları doğrultusunda kararlar aldırılmaya çalışmaktadır. Türkiye ise, Yunanistan'ın hukuk dışı tutumlarına karşı Doğu Akdeniz'de kararlı adımlar atarak haklarını sonuna kadar savunacağını göstermektedir. Bu adımlar arasında, 2011 yılında KKTC ile yapılan anlaşma ile bölgede askeri donanma ve sondaj gemileri bulundurma hakkının elde edilmesi ve 2019'da Libya ile Münhasır Ekonomik Bölge Anlaşması'nın imzalanması bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye, NAVTEX ilan edip arama ve sondaj gemilerini bölgeye göndererek haklarını koruyacağını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, Türkiye, Yunanistan, Dış Politika, Diplomasi.

Atıf Bilgisi: Talip Başer. "Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'de Türkiye'ye Karşı Yürüttüğü Diplomatik Faaliyetler." *Uluslararası Siyaset Dergisi* 2, sayı 2 (2024): 117-132.

Çıkar Çatışması Beyanı:
Etik Kurul Onayı:
Finansal Destek Beyanı:
Yazar Katkı Beyanı:

Yazar çıkar çatışması beyan etmemiştir
Yazar etik kurul onayı gereklemediğini beyan etmiştir
Yazar finansal destek almadığını beyan etmiştir
1. yazar % 100

Article Received:
06.06.2024

Article Accepted:
15.12.2024

Research
Article

Uluslararası Siyaset Dergisi

U S J o u r n a l

GREECE'S DIPLOMATIC ACTIVITIES TOWARDS TÜRKİYE IN THE EASTERN MEDITERRANEAN

ABSTRACT

This study examines the growing strategic importance of the Eastern Mediterranean, taking into account the energy resources that have been discovered in recent years and the policies pursued by Türkiye and Greece in the Eastern Mediterranean. In the context of this study, the actions undertaken by Greece in collaboration with other regional actors and global powers are examined, with a view to isolating Türkiye and confining it to its territorial waters. In this context, an examination of the history of diplomacy and its significance is undertaken. Both countries have engaged in a range of diplomatic activities in order to defend their rights in the Eastern Mediterranean. In particular, Greece, with the support of the European Union member states and the United States, has demonstrated a disregard for the established rules of international law, instead pursuing a course of action aligned with its own interests. In contrast, Türkiye has demonstrated a willingness to assert its rights in the Eastern Mediterranean by taking decisive action against Greece's perceived illegal actions. These steps include obtaining the right to have a military navy and drill ships in the region with the agreement signed with the TRNC in 2011 and the signing of the Exclusive Economic Zone Agreement with Libya in 2019. Furthermore, Türkiye demonstrates its commitment to protecting its rights by declaring NAVTEX and sending exploration and drilling vessels to the region.

Key Words: Eastern Mediterranean, Türkiye, Greece, Foreign Policy, Diplomacy.

To Cite: Atıf Bilgisi: Talip Başer. "Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'de Türkiye'ye Karşı Yürüttüğü Diplomatik Faaliyetler." *Uluslararası Siyaset Dergisi/ US Journal 2*, sayı 2 (2024): 117-132.

Conflict of Interest Statement: Author declared no conflict of interest.
Ethics Committee Approval: Author declared article does not require ethics committee approval.
Financial Support Statement: Author declared that there was no financial support.
Author(s) contribution Statement: 1th author 100%

Giriş

Ege Denizi’nde Türkiye ve Yunanistan arasında var olan deniz yetki alanı tartışmaları, 2000’li yılların başlarında Doğu Akdeniz’de hidrokarbon enerji rezervlerinin keşfedilmesiyle bu bölgeye de taşınmıştır. Doğu Akdeniz’de yaşanan sorunların temelinde kıyıdaş devletlerin kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge alanları üzerinde anlaşamaması yatmaktadır. Bu sorun, her ne kadar Doğu Akdeniz’e kıyısı olan tüm devletleri ilgilendirse de Türkiye ve Yunanistan arasında daha yoğun yaşanmaktadır.

Doğu Akdeniz’de enerji kaynaklarının keşfedilmesiyle bölge son yıllarda oldukça hareketli günler yaşamaktadır. Doğu Akdeniz havzası hem bölgesel hem de küresel aktörlerin ilgi odağı haline gelmiştir. Dolayısıyla, bölgede keşfedilen hidrokarbon enerji kaynaklarının paylaşımı için iş birliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak bundan daha önemli olan ve öncelikle çözülmesi gereken konu, Münhasır Ekonomik Bölgelerin (MEB) paylaşılmasıdır. Yunanistan, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ni (KKTC) yok sayarak Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ve İsrail ile uluslararası hukuka aykırı MEB anlaşmaları imzalamış ve Türkiye’nin haklarını ihlal etmiştir. Bu durum, bölgedeki gerilimi artırmıştır.

Türkiye, Kasım 2019’da Libya ile “*Deniz Yetki Alanlarını Sınırlandırma Anlaşması*” imzalayarak, Yunanistan’ın Girit, Karpathos ve Rodos adalarının güneyinde kalan bölgeyi kendi kıta sahanlığı olarak ilan etmesine karşı çıkmış ve bu anlaşmayı Birleşmiş Milletler’e (BM) kaydettirmiştir. Ancak Yunanistan, 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi’ne (BMDHS) göre adaların kıta sahanlığının olduğunu öne sürerek Türkiye-Libya anlaşmasını hukuka aykırı bulmuş ve egemenlik haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle karşı çıkmıştır. Yunanistan, Avrupa Birliği’nden (AB) yardım talep etmiş ve AB’nin desteğini alarak Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki çalışmalarının yasa dışı olarak görülmesini sağlamıştır.

Bu çalışmada, son dönemde Doğu Akdeniz’de yaşanan gelişmeler çerçevesinde Yunanistan’ın Türkiye aleyhine yürüttüğü diplomatik faaliyetler analiz edilmiştir. Diplomasi tarihine de kısaca değinilmiş ve zorlayıcı diplomasi kavramı da incelenmiştir.

1. Diplomasi Tarihi

Diplomasi, dış politikayı ve yürütülüş biçimini simgeleyen, uluslararası ilişkilerin görüşmeler yoluyla şekillenmesinde rol oynayan, kısaca “*görüşme sanatı*” olarak ifade edilen bir kavramdır. Diplomasinin kökeni, bugünkü anlamında olmasa da insanlık tarihinin başlangıcına kadar uzanmaktadır. İlkel kabileler arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar, savaşla sonuçlandıktan sonra kayıpların tespiti için aracılar kullanılmış ve bu kişiler savaşçılardan farklı bir statüye sahip olmuştur. Devletlerin ortaya çıkmasıyla diplomasi daha somut bir hale gelmiş ve kurumsal bir kimlik kazanmıştır.

Diplomasi, eski ve yeni olmak üzere ikiye ayrılabilir. Eski diplomaside, elçiler gittikleri ülkelerde görevlerini tamamladıktan sonra ülkelere dönmekteydi. Bu tür diplomasiye “*Ad Hoc diplomasi*” olarak tanımlanmaktadır. Antik Yunan kent devletlerinde yapılan görüşmelerin kamuoyunun bilgisi dâhilinde yapılmasıyla açık diplomasi anlayışı ortaya çıkmış ve diplomasiye şeffaflık kazandırmıştır.¹ Yine Antik Yunan kent devletleri ortak sorunların görüşüldüğü kongreler düzenleyerek çok taraflı diplomasi geleneğinin temellerini atmışlardır.

Roma İmparatorluğu’nda diplomasi, daha çok askeri güç unsuru olarak kullanılırken Roma’nın yerini alan Bizans İmparatorluğu’nda ise diplomasi, görüşme sanatı olarak incelikle kullanılarak ülkenin çıkarları savaşa gidilmeden diplomasi ile korunmuştur. Bizans’ta

¹ Hüner Tuncer, *Küresel Diplomasi* (Ankara: Ümit Yayıncılık, 2006), 22.

habercilerin yerini, gittikleri ülkeleri gözlemleyerek haber ve bilgi toplayan gözlemciler almıştır.²

15.yüzyıl'da (yy) İtalyan kent devletleriyle birlikte diplomasi artık süreklilik arz eden bir yapıya dönüşmüştür. İtalya'da birliğin sağlanamamasından dolayı birbirleriyle sürekli savaş ve rekabet içerisinde olan İtalya kent devletleri arasında diplomasi etkili bir şekilde kullanılarak birbirlerinden haberdar olup gerekli tedbirleri önceden almışlardır.

17. ve 18. yüzyıllarda Avrupa merkezli diplomasiye gelişmesine en önemli katkıları veren ülke Fransa olmuştur. Fransa, bu dönemde diplomasiyi Dışişleri Bakanlığı altında toplamış, devletlerarası ilişkilerde karşılıklı güven ilkesinin sağlanması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak Fransa'nın bu adımlarının uygulamada çok başarılı olduğu söylenemez.

Avrupa'da diplomasiye gelişiminde konferansların etkili olduğu belirtilmelidir. Örneğin, 17. yy.'da yaşanan Otuz Yıl Savaşları sırasında düzenlenen Westphalia Kongresi'nde, tüm Avrupa ülkeleri ilk kez bir araya gelerek ortak sorunlarını tartışarak çözüm önerilerini sunmuşlardır. Westphalia'nın ardından 1699 yılında Karlofça ve 1712'de Utrecht kongreleri düzenlenmiş ve diplomasiye çok yanlı kongreler olarak adlandırılmışlardır. Ancak söz konusu görüşmeler, konferansların dışında ikili düzeyde yürütülmüştür.³

Eski diplomasi olarak adlandırılan dönem, I. Dünya Savaşı sonrasına kadar uzanmaktadır. Bu döneme kadar diplomasi, temelde Avrupalı devletlerin uluslararası politikaya yön vermesine ve devletler arası ilişkilerde güç dengesinin hâkim olmasına dayanmaktaydı. Diplomasi, bu dönemde halktan kopuk ve gizli bir şekilde yürütülmekteydi.

I. Dünya savaşı sonrasında ise uluslararası sistem yeniden şekillenmiş; ekonomik, siyasal ve sosyal alanlarda büyük kayıplar veren Avrupa'da kamuoyunun sesi daha yüksek çıkmaya başlamış ve barışın korunması gerektiği dile getirilmiştir. Bu dönemde Amerika Birleşik Devletleri (ABD), barışın korunması ve kalıcı olmasını sağlamak adına Avrupa'da uygulanan diplomasi tekniklerini değiştirmeye çalışmıştır. "*Yeni Diplomasi*" olarak adlandırılan bu dönemde, devletlerarasında ekonomiden siyasete, teknolojiye kadar bütün ilişkileri ve iş birliğini içerisinde barındıran eski diplomasi dönemine göre daha farklı ilkeler uygulanmaya başlamıştır.

ABD Başkanı Woodrow Wilson'un 14 ilkesi olarak tarihe geçen açıklamasının ilk ilkesinde; "*Açık yürütülen görüşmeler sonucunda varılacak açık sözleşmeler*" ve "*Diplomasi bundan böyle daima kamuoyunun gözleri önünde yürütülecektir.*" ifadeleri, eski diplomasiye gizlilik ilkesinin aksine, yeni diplomasiye daha şeffaf olacağını ve açıklık ilkesinin temel alınacağını vurgulamıştır.⁴ Teknolojinin gelişmesiyle birlikte diplomasiye yürütülmesini de geliştirmiştir. Telefon, telgraf ve radyo gibi aletlerin geliştirilmesiyle devlet başkanları çok daha hızlı iletişime geçmeye başlamış ve diplomatik ilişkiler de daha hızlı yürütülmüştür.

2. Zorlayıcı Diplomasi

Thomas Schelling, "*Arms and Influence*" adlı kitabında kuvvet kullanma tehdidine dayalı stratejileri caydırma ve zorlayıcı diplomasi çerçevesinde ele alarak uluslararası ilişkiler gündemine taşımıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası BM'nin kuvvet kullanımını yasaklayan ve bunu şarta bağlayan maddeleri dikkate alınınca yalnızca meşru savunma ve fiili bir saldırı durumunda kuvvet kullanılmasına izin verildiği görülmektedir. Ancak yine de devletler uluslararası alanda kuvvet kullanımına ve kuvvet kullanma tehdidine sıklıkla başvurdukları

² Oral Sander, *Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü* (Ankara: İmge Kitapevi, 2004), 244.

³ Adam Watson, *Diplomacy: The Dialogue Between States* (London: Routledge, 1991).

⁴ Faruk Sönmezoğlu, "Kurtuluş Savaşı Dönemi Diplomasisi," içinde *Türk Dış Politikasının Analizi*, ed. Faruk Sönmezoğlu (İstanbul: Der Yayınları, 1991), 41.

görülmektedir. Burada önemli olan, zorlayıcı diplomaside kuvvet kullanmak zorunda kalınmamasıdır. Zorlayıcı diplomasi, yıkıcı bir savaş yerine söz konusu savaşın yaratacağı tahribata işaret ederek rakip devlete giriştiği eylemden vazgeçmesini sağlamaya çalışmaktır. Yani zorlayıcı diplomaside kuvvet kullanma tehdidinin ikna etkisinden faydalanılır. A. George'a göre, "zorlayıcı diplomasinin genel fikri, istemi yerine getirmediği için rakibin cezalandırılacağı tehdidinde dayanır. Bu niteliği ile zorlayıcı diplomasi, rakibi kendinden istenileni yerine getirmeye ikna edecek ölçüde inandırıcı ve etkili bir destek işlevi görür."⁵

Zorlayıcı diplomasi aslında askeri strateji olmaktan çok diplomatik bir stratejidir. A. George'un da söylediği gibi, zorlayıcı diplomasinin temel özelliği algı düzeyinde bir ikna kapasitesinin bulunmasıdır.

Zorlayıcı diplomasi stratejisinin rasyonel bir şekilde uygulanabilmesi için zorlayıcı güç ile hedef güç arasında bir asimetrinin ya da en azından güç eşitliğinin olması gerekmektedir. Yani söz konusu stratejiyi uygulamak isteyen tarafın gücü, karşı tarafın gücünden ya daha fazla ya da en azından eşit olması gerekiyor ki bu stratejinin inandırıcılığı olabilsin. Zayıf bir devlet, kendisinden daha güçlü bir devlete karşı bu stratejiyi uygulaması mümkün değildir.

3. Doğu Akdeniz'in Stratejik Önemi

Akdeniz Bölgesi, bulunduğu coğrafi konum dolayısıyla birçok kaynakta doğu ve batı medeniyetlerinin kesiştiği yer ve dünyanın merkezi olarak anılmaktadır. Enerjide dışa bağımlı olan Çin, ABD ve AB gibi küresel aktörlerin enerjiye ulaşmasında kilit bir rol oynaması, Akdeniz bölgesinin en önemli özelliklerinden birisidir.⁶ Son yıllarda keşfedilen hidrokarbon enerji kaynakları ile birlikte daha çok ön plana çıkan Doğu Akdeniz; Asya, Afrika ve Avrupa kıtaları arasında bir geçiş güzergâhı olması nedeniyle de oldukça stratejik bir bölgedir. 1869 yılında Süveyş Kanalı'nın açılması bölgenin önemini arttırmıştır. Ayrıca Doğu Akdeniz, denizcilik faaliyetlerinin gerçekleştirildiği ve Orta Doğu'da bulunan enerji kaynaklarının Batı'ya aktarılmasında kritik rol oynaması bakımından da jeostratejik bir önemi de bulunmaktadır. Dünya deniz trafiğinin yıllık oranları incelediğimizde, deniz trafiğinin yaklaşık üçte birinin Doğu Akdeniz üzerinden yapıldığı da görülmektedir.⁷ Ancak Orta Doğu'da son yaşanan çatışmalar ve ticari gemilere yönelik saldırılar denizcilik faaliyetlerinde önemli bir gerilemeye sebebiyet vermiştir. Mart 2024 itibariyle, Süveyş Kanalı ve Bab El-Mendeb Boğazı'ndan geçen trafik hacmi yarı yarıya azalmış; Ümit Burnu rotası üzerinden geçen alternatif güzergâhta seyrüsefer %100 oranında artmıştır.⁸

Doğu Akdeniz bölgesinde keşfedilen zengin enerji kayanları, bölgeye kıyısı olan devletlere jeopolitik ve jeostratejik açıdan önem kazandırmış ve bölge devletleri arasındaki rekabeti arttırmıştır. Keşfedilen kaynaklar sonrası bölge, artık yalnızca geçiş güzergâhı olmaktan çıkmış ve enerji üretim merkezi haline gelmiştir. Doğu Akdeniz'in bu konuma gelmesi, küresel aktörlerin ve uluslararası enerji şirketlerinin de dikkatini çekmiş ve yönlerini bölgeye doğru çevirmişlerdir. Enerjinin uluslararası arenada siyasi ve ekonomik bir araç olmasının yanı sıra,

⁵ Fuat Aksu, "Kuvvet Kullanma Tehdidine Dayalı Dış Politika Krizlerinde Güvenlik Kavramı," içinde *Türkiye'de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti*, ed. Evren Balta Paker, İsmet Akça, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010), 5.

⁶ Umut Kedikli, Taşkın Deniz, "Enerji Kaynakları Mücadelesinde Doğu Akdeniz Havzası ve Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı," *Alternatif Politika* 7, sayı 3 (2015): 401.

⁷ İbrahim Özbilenler, "Uluslararası Deniz Hukuku Bağlamında Doğu Akdeniz Münhasır Ekonomik Bölge Uyuşmazlığı," (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015), 40.

⁸ Zeljko Bogetic, Luan Zhao, Eric Le Borgne, Holly Krambeck, "Navigating Troubled Waters: The Red Sea Shipping Crisis and its Global Repercussions," *World Bank Blogs*, 16.05.2024, Erişim tarihi: 10.11.2024, <https://blogs.worldbank.org/en/developmenttalk/navigating-troubled-waters--the-red-sea-shipping-crisis-and-its>

devletler tarafından stratejik bir silah olarak kullanılması da Doğu Akdeniz’i hem bölge devletleri hem de küresel aktörler için rekabet alanı haline getirmiştir.

554 mil genişliğinde olan Doğu Akdeniz bölgesinde yapılan araştırmalar neticesinde, bölgenin petrol, petrol şeyli ve doğal gaz bakımından oldukça zengin olduğu ortaya çıkmıştır. Bölge kanıtlanmış dünya petrol rezervlerinin yaklaşık yüzde 47’sine, doğal gaz rezervlerinin ise yüzde 43’üne sahiptir.⁹ Doğu Akdeniz enerji kaynakları, Orta Doğu ve Kuzey Afrika’nın enerjisine bağımlı olan enerji ithalatçısı ülkeler için, olası bir krizde enerjiye ulaşamaması durumunda çok önemli bir alternatif olarak görülmektedir.

4. Türkiye ve Yunanistan’ın Doğu Akdeniz Politikaları

4.1. Yunanistan’ın Doğu Akdeniz Politikası

Yunanistan, Doğu Akdeniz bölgesine ana karasının kıyısı olmasa da bölgede stratejik noktalarda bulunan adalarından ve GKRY’den dolayı bölgesel aktörler arasında gösterilen ülkelerden birisidir. Yunanistan, bölgede bulunan Rodos, Meis, Çoban, Kaşot adaları ve GKRY sayesinde MEB ve Kıta Sahaneliği haklarını uluslararası hukuka uygun olarak değil, kendi çıkarlarını maksimize etme doğrultusunda yorumlamaktadır.¹⁰ Yunanistan’ın bu tutumu, Türkiye’nin bölgede haklarından yoksun kalmasına neden olmaktadır. Böylelikle, Türkiye ve KKTC’yi bölgede saf dışı bırakarak, bölgede bulunan enerji kaynaklarının AB’ye taşınmasında koridor görevi görmeyi hedeflemektedir. Yunanistan’ın 2001 yılından beri süregelen bir ekonomik kriz ile uğraşması, bölgede keşfedilen enerji kaynaklarını can simidi olarak görmesine neden olmaktadır. Bölgedeki enerji kaynaklarından maksimum pay alarak ekonomik durumunu düzelterek AB’de sarsılan prestijini tekrar sağlamayı istemektedir.¹¹ 2019 yılı Yunanistan’ın bölge politikalarının dönüm noktası olarak görülebilir. Bu iki ana sebepten dolayı söyleyebiliriz. İlk olarak Yunanistan da yıllarca süren ekonomik kriz döneminden çıkmıştır. 7 Temmuz 2019’da yapılan seçimlerden Kriakos Miçotakis’in net bir zaferle çıkması, Yunanistan’ı etkisi altına alan popülist siyasetten uzaklaşılmasının başlangıcı oldu.¹² İkinci olarak, ABD’nin Orta Doğu’dan çekilmeye başlaması ve Türkiye’nin bölgede oluşan boşluğu doldurmaya yönelik girişimleri, Orta Doğu’da yaşanan krizlerin Avrupa’ya yayılmaya başlaması Yunanistan’ın bölgede proaktif bir dış politikaya ihtiyacı olduğunu göstermiştir.¹³

Yunanistan ve GKRY’nin bölgede izledikleri politikalar aynıdır. İki ülke, Doğu Akdeniz bölgesinde aynı politikaları izleyerek, Türkiye ve KKTC’nin bölgedeki enerji kaynaklarından minimum pay almalarını amaç edinmişlerdir. İki ülkenin Doğu Akdeniz’de izledikleri diğer bir politika hedefi ise MEB alanlarını birleştirebilmektir. Aynı zamanda Kıbrıs Adası ile tarihi ve kültürel etkileşimi olan Yunanistan, Türkiye ve İngiltere ile birlikte adada garantör ülkeler arasındadır. Bu nedenle de Doğu Akdeniz’de bulunan enerji kaynaklarından yararlanmayı kendisinde doğal bir hak olarak görmektedir.

⁹ Hakan Arıdemir, Çağatay Allı, “Doğu Akdeniz Bölgesindeki Münhasır Ekonomik Bölge Tartışmalarının Analizi,” *İktisadi İdari ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 4, sayı 10 (2019): 193.

¹⁰ Muhammed Kürşat Özekin, “Doğu Akdeniz’de Değişen Enerji Jeopolitiği ve Türkiye,” *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 16, Sayı 33 (2020): 15.

¹¹ Simay Erenoğlu, “Doğu Akdeniz’de Yetki Alanlarının Sınırlandırılması,” (Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 50.

¹² Ioannis N. Grigoriadis, Gerasimos Tsourapas, “Understanding Greece’s New Foreign Policy Towards the Arab World: Instrumentalisation, Balancing, and Emerging Opportunities,” *Mediterranean Politics* 29, no.3 (2024): 321.

¹³ Ioannis N. Grigoriadis, “Energy Discoveries in the Eastern Mediterranean: Conflict or Cooperation?” *Middle East Policy* 21, no.3 (2014): 128.

Yunanistan'ın kendi çıkarlarına göre belirlediği ve Sevilla Haritası olarak bilinen MEB sınırlarına göre Türkiye, yaklaşık 104.000 km²'lik bir deniz alanı kaybetmektedir. Bu durumda Türkiye'nin hakkı olan 145.000 km²'lik deniz alanı 41.000 km² kadar düşmektedir.¹⁴

Şekil 1: Yunanistan'ın Desteklediği Sevilla Haritası

Kaynak: Keep Talking Greece, 22.10.2020.

Yunanistan, Doğu Akdeniz politikası kapsamında deniz yetki alanlarının belirlenmesi için Mısır'la 6 Ağustos 2020 tarihinde bir MEB anlaşması imzalamıştır.¹⁵ Anlaşmanın imzalanmasıyla birlikte Yunanistan, Mısır ile denizden sınır komşusu olduğunu BM'ye bildirmiştir.¹⁶ Türkiye'nin bölgede Libya ile yakınlaşmasına karşı Yunanistan'da Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ile 2020 yılında ortak askeri tatbikatlar düzenlemiş, ortak dış politika ve savunma işbirliğini içeren bir stratejik ortaklık anlaşması imzalamıştır.¹⁷

Sonuç olarak, Yunanistan'ın Doğu Akdeniz politikasının temelinde iki parametreden oluştuğu söylenebilir. Bunlardan ilki, Yunanistan, Türkiye'yi Antalya kıyılarına hapsederek bölgede keşfedilen enerji kaynaklarından maksimum pay almayı amaçlamasıdır. İkincisi ise, Yunanistan'ın bölgede bulunan enerji kaynaklarının Avrupa'ya taşınmasında yapılacak olan boru hatlarının kendi topraklarından geçmesini istemesidir. Böylece bölgede köprü görevi üstlenerek ekonomik olarak ciddi kazançlar elde etmek ve içinde bulunduğu ekonomik krizden kurtulmayı amaçlamaktadır.

4.2. Türkiye'nin Doğu Akdeniz Politikası

Türkiye, Doğu Akdeniz'de en uzun kıyı şeride sahip olan ülkedir. Türkiye'nin bölgeye ilişkin en temel politika hedefleri; güvenlik ve ekonomik anlamda haklarını koruyarak bölgede kontrolü sağlamaya çalışmaktır. Enerji ihtiyacını dışardan sağlayan Türkiye için, bölgede keşfedilen enerji kaynakları, ülke ekonomisi ve dışa bağımlılığın azalması adına çok önemlidir.

¹⁴ Cihat Yayıcı, "Doğu Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye," *Bilge Strateji Dergisi* 4, sayı 6 (2012): 24.

¹⁵ Ioannis N. Grigoriadis, Lennart T. Belke, "UNCLOS and the Delimitation of Maritime Zones in the Eastern Mediterranean," *ELIAMEP Policy Brief* 131 (2020), Erişim tarihi: 10.10.2024.

<https://www.eliamap.gr/en/publication/η-σύμβαση-των-ηνωμένων-εθνών-για-το-δίκ/>.

¹⁶ Cihad Denizli, Hamza Akengin, Ali Karaca, "Doğu Akdeniz Hidrokarbon Yatakları, Deniz Yetki Alanları ve Sınır Anlaşmazlıkları Üzerine Jeopolitik Bir Değerlendirme," *Türk Coğrafya Dergisi*, sayı 84 (2023): 233-247.

¹⁷ Nedos Vassilis, "Greece, UAE Commit to Mutual Defense Assistance," *Ekathimerini*, Erişim Tarihi: 14.11.2024. <https://www.ekathimerini.com/news/259450/greece-uae-commit-to-mutual-defense-assistance/>.

Türkiye'nin Doğu Akdeniz için BM'ye bildirilmiş bir münhasır ekonomik bölge sınırının olmaması bölgeye sınırı olan diğer ülkelerin yanında Türkiye'yi geri plana düşürmüştür.¹⁸

Doğu Akdeniz, tıpkı Ege Denizi gibi yarı kapalı bir deniz statüsünde olmasına rağmen, uluslararası hukuk kuralları dikkate alınmayarak bölge açık deniz statüsündeymiş gibi hareket edilerek Türkiye'nin münhasır ekonomik bölgesi Yunanistan ve GKRY tarafından işgal edilmeye çalışılmaktadır.¹⁹

Uluslararası hukukta, açık ve net bir şekilde karasularının dışında adaların ve kayalıkların deniz yetki alanlarının olmayacağı veya sınırlı bir alana sahip olabileceği belirtilmektedir. Ancak Yunanistan, yukarıda da bahsedildiği gibi bölgede bulunan adalarının karasuları gibi deniz yetki alanlarına sahip olduğunu iddia ederek adalara deniz yetki alanları ilan etmeye çalışmakta ve Türkiye'nin haklarını ihlal etmektedir. Uluslararası hukukta yer alan kesmeme ve kapatmama ilkelerine göre, söz konusu Yunan adaları Türkiye'nin münhasır ekonomik bölge alanına herhangi bir sınırlandırma getiremez²⁰. Bu ihlallere karşı Türkiye, 2004 yılında Doğu Akdeniz'de batı sınırlarını belirlemiş ve BM'ye bildirmiştir. Ayrıca, 2011 yılında KKTC ile yaptığı anlaşma ile bölgede askeri donanması ve sondaj gemileriyle bulunabilme hakkını elde etmiştir. Bu anlaşmayla Türkiye, KKTC'nin Doğu Akdeniz'de var olan haklarını kullanabilmesini sağlayarak, KKTC'nin haklarını gasp etmeye çalışan Rum kesimi de engellenmiştir.²¹

Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de aldığı askeri önlemler ile arama ve sondaj faaliyetlerini yürütmesinin yanında attığı en önemli adım, Kasım 2019'da Libya ile münhasır ekonomik bölge alanının karşılıklı belirlenerek anlaşmaya varılmasıdır. Bunun dışında, Türkiye, Libya'da meşru hükümet ile güvenlik ve askeri iş birliği anlaşmasını yaparak Libya'ya asker göndermesi, Doğu Akdeniz'in batısında kendi güvenliğini sağlamasında hayati öneme sahiptir. Sevilla Haritası gibi ortaya atılan bazı hukuk dışı hareketler ile Türkiye'yi bölgede 41.000 km²lik bir alana hapsedme düşünceleri de böylece engellenmiş oldu²².

Türkiye, Doğu Akdeniz'deki haklarını savunmak ve bölgede ki etkinliğini arttırmak amacıyla 2019 yılında başlattığı Mavi Vatan Tatbikatı ve ardından icra ettiği Denizkurdu Tatbikatı ile kendisine karşı bloklanmış bölgesel ve küresel aktörlere adeta bir gövde gösterisi yapmıştır.²³ Mavi Vatan kavramının isim babası emekli Tuğamiral Cem Gürdeniz, 14 Haziran 2006'da düzenlenen Karadeniz ve Deniz Güvenliği sempozyumunda kavramı ilk kez kullanmıştır. 2016 yılına kadar Mavi Vatan kavramı sadece isim olarak kullanılmıştır. 2016 yılından sonra Emekli Tuğamiral Cihat Yayıncı kavramı bir doktrin haline getirmiştir. Buna doktrin ile kıta sahanlığı ve MEB politikaları şekillenmiştir. Mavi Vatan doktrini sadece Doğu Akdeniz bölgesini kapsamayan aynı zamanda Ege denizi, Karadeniz ve Marmara denizini de içeren doktrindir. 27 Şubat 2019 tarihinde Dönemin Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar tarafından ilan edilen Mavi

¹⁸ Merve Kurt, "Doğu Akdeniz Denklemine Türkiye ve Yunanistan'ın Enerji Politikalarının Benzerlikler ve Farklılıklar Yönünden Karşılaştırılması (2000-2020)," (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021), 20.

¹⁹ Kemal İnat, Burhanettin Duran, *Türkiye'nin Doğu Akdeniz Politikasının Temel Parametreleri* (İstanbul: SETA Kitapları, 2020):12-13.

²⁰ İnat, Duran, *Türkiye'nin Doğu Akdeniz...*, 13.

²¹ Nurşin Ateşoğlu, "Türk Dış Politikasını Anlamak: Doğu Akdeniz Stratejisi," *Yeni Şafak Gazetesi*, 03.02.2020, Erişim tarihi: <https://www.yenisafak.com/hayat/turk-dis-politikasini-anlamak-dogu-akdeniz-stratejisi-3524128>.

²² "Libya ile Tarihi Anlaşma İmzalandı: Akdeniz'de Oyun Bozuldu," *Sabah*, 29.11.2019 <https://www.sabah.com.tr/gundem/2019/11/29/libya-ile-tarihi-anlasma-imzalandi-akdenizde-oyun-bozuldu>, Erişim Tarihi: 16.05.2024.

²³ Ahmet Furkan Bahçe, "Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de Mavi Vatan Politikası," *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10, sayı 63 (2023): 481-509.

Vatan tatbikatı ile doktrin resmiyet kazanmıştır.²⁴ Doktrininin şekillenmesiyle birlikte Türkiye, artık bu deniz alanlarını da kendi vatanı olarak görmeye başladı ve herhangi bir ihlal karşısında geri adım atmayacağını yapılan tatbikatlar neticesinde rakiplerine göstermiş oldu. Konu ile ilgili Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, “Mavi Vatan’ı savunmanın ne kadar önemli olduğunun bilinciyle denizlerimizdeki hak ve menfaatlerimizi korumaya, güçlü bir irade ve sarsılmaz bir inançla devam etmekteyiz” şeklinde yayınladığı mesajla Türkiye’nin resmi tezini Mavi Vatan doktrininin yansıttığını ifade etmiştir.²⁵ Mavi Vatan doktrininin hazırlanmasında önemli bir paya sahip olan Cihat Yaycı’ya göre, “Adalar denizi sorunu yoktur. Yunanistan’ın talepleri vardır”²⁶. Yunanistan’ın Doğu Akdeniz’de ki talepleri ise Mavi Vatan Doktrini’ne göre kabul edilmesi mümkün olmayan hayalperest isteklerdir.

Şekil 2: Mavi Vatan Haritası

Kaynak: Erkeç (2023): 40

Türkiye, bölgesel ve küresel aktörlerin Doğu Akdeniz’i egemenlik altına almaya çalıştıklarını ve bu durumda kendisine yönelik ciddi tehditler oluşturduğunu dile getirmektedir. Doğu Akdeniz’de bölgesel ve küresel aktörlerden destek görmeyen aynı zamanda bölgede oluşturulan “EastMed” ve “Gaz Forumu” gibi oluşumların dışında bırakılarak yalnızlaştırılan Türkiye, kendi çıkarlarını koruyabilmek adına bölgeyi güvenlikleştirdiği görülmektedir. Bu çerçevede, ilk olarak 2011’de KKTC ile daha sonra 2019’da Libya ile yaptığı mutabakatlar sonucunda bölgede etkin bir rol oynayarak oyuna dâhil olmuştur. Bununla birlikte, Doğu Akdeniz’de kendisinin olmadığı hiçbir oluşumu ve girişimleri hiçbir şekilde kabul etmeyeceğini belirten Türkiye, bu söylemleri ile hedeflerini yetki makamların bu tip söylemleriyle açıkça ortaya koymuştur. Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de yaptığı stratejik girişimler ve hamleler, kendisini yalnızlaştırmaya çalışan ve kendisine karşı olan aktörleri rahatsız etmiştir. Aynı zamanda Türkiye’nin yaptığı hamlelerin tamamının uluslararası hukuka uygun olması, elini güçlendirmektedir.²⁷

²⁴ Bahçe, “Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de...,” 490.

²⁵ Erkeç, “Adalar Denizi’nde Yaşanan Türkiye-Yunanistan Geriliminin Doğu Akdeniz Bölgesel Güvenlik Kompleksine Yansımaları,” *BRIQ Kuşak ve Yol Girişimi Dergisi* 4, sayı 2 (2023): 40.

²⁶ Cihat Yaycı, *Mavi Vatan ‘Bir Harita ve Bir Doktrin Kitabı’* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınevi, 2022), 295.

²⁷ Cansu Açıkgöz, “Kopenhag Okulu Perspektifinden Türkiye’nin Enerji Güvenliği: Doğu Akdeniz Etkisi (2009-2019),” (Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi, 2020), 24.

5. Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'de Türkiye'ye Karşı Yürüttüğü Diplomatik Faaliyetler

5.1.Kahire Zirveleri

2003 yılında Mısır ile GKRY arasında imzalanan münhasır ekonomik bölgelerini sınırlandırma anlaşması, Muhammed Mursi'nin Mısır devlet başkanı olması ile birlikte iptal edilmiştir. 2013 yılında Mursi'ye yapılan darbe sonucunda iktidara gelen Abdülfettah Sisi, GKRY ile MEB anlaşmasını tekrar imzalamıştır. Kasım 2014 tarihinde Mısır, Yunanistan ve GKRY devlet başkanları arasında Kahire'de yapılan üçlü zirve sonrası enerji konularında iş birliği yapıldığı ve yapılacağı açıklanmıştır. GKRY Cumhurbaşkanı Nikos Anastasiadis, yapılan zirvenin başka bir devletin aleyhine olmadığını açıklasa da Yunan Başbakanının Türkiye'nin GKRY'ye yönelik yaptığı ihlallerin kabul edilemez olduğunu söylemesi, zirvenin aslında temel amacının ne olduğunu bizlere göstermektedir.

Yılda iki kez yapılan üçlü zirvenin diğeri Nisan 2015'te GKRY'nin ev sahipliğinde Lefkoşa'da yapılmıştır. Üç ülkenin liderleri bu toplantıda deniz sınırlarının belirlenmesini görüşmüşlerdir. Bu zirve sonrasında, bölgede Türkiye'nin saf dışı bırakılmak istendiği gözlemlenmiştir.²⁸ Bu süreçle birlikte üçlü zirveler sıklaşmaya başlamıştır. Ekim 2018'de Girit Adası'nda gerçekleştirilen üçlü zirvenin ardından Türkiye'nin Kıbrıs'taki askeri güçlerin Ada'dan çıkarılması ve GKRY'nin deniz yetki alanlarındaki kendilerine göre kanun dışı olan faaliyetlerine son vermesi gerektiği yönünde açıklamada bulunmuşlardır.²⁹ Yine Ekim 2019 tarihinde yapılan yedinci zirvede, aynı şekilde Türkiye'nin aleyhine açıklamalar yapılarak Doğu Akdeniz'de güvenlik ve istikrarın yeniden sağlanabilmesi için daha fazla çaba sarf etmeleri gerektiğini açıklamışlardır. Bu toplantının ardından, konuyla alakası olmamasına rağmen Türkiye'nin, Suriye'nin toprak bütünlüğünü zayıflatmasına yönelik girişimlerini durdurması gerektiği yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Yunanistan, Doğu Akdeniz'de Mısır ile birlikte hareket ederek Türkiye karşısında diplomatik güç oluşturma faaliyetlerinin yanında askeri güçlerini arttırmaya yönelik girişimleri de bulunmaktadır. İki ülke, askeri alanda iş birliğini geliştirmek adına 2015 yılında Medusa tatbikatlarını düzenlemeye başlamıştır. GKRY ise 2018 yılında bu tatbikatlara aktif katılım göstermiştir. 2019 yılında ise söz konusu üç ülke ortak olarak "Medusa 8" ve "Medusa 9" tatbikatlarını gerçekleştirmişlerdir.³⁰ Kasım 2019'da yapılan "Medusa 9" tatbikatının ardından, üç ülkenin savunma bakanları Atina'da ortak üçlü görüşme gerçekleştirmişlerdir. Görüşmenin ardından yapılan açıklamada, Türkiye'nin Kıbrıs sularında ki ihlallerini ve Suriye'de yaptığı harekâtları kınayan ortak bir açıklama yapmışlardır.³¹

Kasım 2022'de "Medusa 12" ismiyle sonuncusu düzenlenen tatbikata Yunanistan, GKRY ve Mısır ile birlikte Fransa ve ABD'de katıldı. Türkiye karşıtı politikalarını devam ettiren Yunanistan, Girit ve İskenderiye açıklarında tatbikatı devam ettirmiştir.³² 2023 yılında

²⁸ Güney Kıbrıs'ta Üçlü Zirve, HaberTürk, 29.04.2015, Erişim Tarihi: 16.05.2024.

<https://www.haberturk.com/dunya/haber/1071817-guney-kibrista-uclu-zirve>.

²⁹ Cem Gürdeniz, "Doğu Akdeniz'de MEB Sınırımız Acilen İlan Edilmelidir," Aydınlık, 14.10.2018, Erişim Tarihi: 16.05.2024. <https://www.aydinlik.com.tr/dogu-akdeniz-de-meb-sinirimiz-acilen-ilan-edilmelidir-cem-gurdeniz-kose-yazilari-ekim-2018>.

³⁰ Harun Işık, "Türkiye Yunanistan İlişkilerinde Doğu Akdeniz Rekabeti," (Yüksek Lisans Tezi: Sakarya, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020), 107.

³¹ Menna A. Farouk, "Mısır, Yunanistan ve Kıbrıs Arasında Askeri İşbirliği Artıyor", *Al-Monitor*, Erişim Tarihi: 18.05.2024. <https://www.al-monitor.com/tr/contents/articles/originals/2019/11/egypt-cyprus-greece-naval-drills-tension-turkey.html>.

³² "Atina yönetimi ABD ve Fransa ile 2 günlük ortak tatbikat düzenliyor," *TRT Haber*, Erişim Tarihi: 25.05.2024. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/atina-yonetimi-abd-ve-fransa-ile-2-gunluk-ortak-tatbikat-duzenliyor-725498.html>.

düzenlenmesi planlanan “Medusa 13” tatbikatı ise Mısır’ın, Orta Doğu’da yaşanan gelişmeler nedeniyle tatbikatın iptalini talep etmesi üzerine gerçekleşmemiştir.

5.2. EastMed Boru Hattı Projesi

Yunanistan ve GKRY’nin Doğu Akdeniz’de Türkiye aleyhine giriştikleri faaliyetlerden biri de Doğu Akdeniz Boru Hattı veya daha bilindik ismiyle EastMed boru hattı projesidir. Bu proje ile bölgede bulunan enerji kaynaklarının GKRY üzerinden Yunanistan’a ve oradan da İtalya’ya aktarılması hedeflenmektedir. Yunanistan ve GKRY’nin büyük destek verdiği proje, KKTC’nin ve Türkiye’nin saf dışı bırakılması amaçlanmaktadır.³³

EastMed projesi, geçiş güzergahı bakımından hem deniz altından hem de kara bağlantısı ile yapılması planlanan bir projedir. Projenin yaklaşık 1300 km si deniz altından, 600 km kadarı ise karadan yürütülmesi planlanmıştır.³⁴ Yani projenin toplam uzunluğu yaklaşık 1900 km olarak hesaplanmıştır. Bu proje ile hem Avrupa’nın enerji ihtiyacının bir bölümünün karşılanması hem de Yunanistan ve GKRY’nin ekonomik olarak büyük kazanımlar elde etmesi amaçlanmaktadır.³⁵ Bu kapsamda Yunanistan, GKRY ve İsrail 2 Ocak 2020 tarihinde Atina’da bir araya gelerek proje için imza töreni düzenlemişlerdir. Söz konusu ülkeler projenin hayata geçirilmesi adına büyük çaba sarf etmektedirler. Batılı ülkeler genel olarak başlangıçta projeye büyük destek verseler de zamanla projenin maliyetinin çok yüksek olması uzun vadede sürdürülebilir olmasına olan inancın azalmasıyla desteklerini çekmeye ve projenin hayata geçirilmesine karamsar bakmaya başlamışlardır.

EastMed projesinin hayata geçirilebilmesinin önünde birtakım engeller mevcuttur. Bu engellerden ilki ve en önemlisi, maliyetinin çok yüksek olmasıdır. Çok büyük bir bölümünün denizin altından yapılması planlanan proje için bu durum hem maliyeti çok fazla yükseltmekte hem de boru hattının yerleştirilmesini çok zorlaştırmaktadır. Denizin altından geçecek olan 1300 km lik bu hattın güvenliğinin sağlanmasını da oldukça zorlaştırmaktadır. Maliyeti ve aktarılacak olan enerji kaynaklarının fiyatları da eklenince AB’nin bu kaynaklardan istediği kazancı sağlayamayacağı oldukça açıktır. Bu maliyet tablosuyla birlikte Doğu Akdeniz gazının Rus gazı ile yarışabilecek seviyede olmaması, projenin hayata geçirilmesini imkânsızlaştırmaktadır.³⁶

EastMed Projesinin hayata geçirilmesindeki en önemli engellerden biri de Türkiye ve KKTC’nin Doğu Akdeniz’de ki haklarının görmezden gelinmesinden kaynaklanmaktadır. KKTC’nin Doğu Akdeniz’de ki haklarının yok sayılması ve söz konusu projenin geçiş güzergahının Türkiye’nin MEB alanından geçmesi, projenin tamamlanmasında ki önemli engeller arasında yer almaktadır. Türkiye’nin 2019 yılında Libya ile MEB anlaşması imzalamasının ardından, projenin hayata geçirilebilmesi için Türkiye’nin saf dışı bırakılma umudu suya düşmüştür.

EastMed projesinin maliyeti nedeniyle hayata geçirilmesi zordur. Buna ek olarak, Türkiye’nin bölgede saf dışı bırakılmak istenmesi ve projenin geçiş güzergahının Türkiye’nin MEB sınırlarını da içermesi, projenin gerçekleşmesini imkânsız hale getiren diğer bir etmendir. ABD başkanı Biden ise diplomatik yollarla Yunanistan’a, planlanmakta olan EastMed projesinin

³³ Thomas Bickl, “EU v. Turkey in the Eastern Mediterranean: A Good Moment to Sponsor Dispute Settlement,” *The NCLOS Blog*, Erişim Tarihi: 18.05.2024, <https://site.uit.no/nclos/2020/09/30/eu-v-turkey-in-the-eastern-mediterranean-a-good-moment-to-sponsor-dispute-settlement/>.

³⁴ İsmail Kavaz, “Enerji Kaynakları ve Transfer Rotaları Bağlamında Doğu Akdeniz”, *Anadolu Strateji Dergisi* 2, sayı 2, 2020, s.5.

³⁵ Gabriel Mitchell, “The Eastern Mediterranean Gas Forum: Cooperation in the Shadow of Competition,” *The Israeli Institute for Regional Foreign Policies MITVIM*, 2020, 3.

³⁶ İrfan Kaya Ülger, “AB Eastmed’den Desteğini Çekmeli,” *Anadolu Ajansı*, 08.10.2022, Erişim tarihi: 18.05.2024. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/ab-eastmedden-destegini-cekmeli/1999872>.

ekonomik olarak gerçekleşmesinin mümkün olmadığını belirterek projeyi desteklemeyeceğini iletmiştir.³⁷ Başkan Biden, bu görüşünü aynı zamanda İsrail ve GKRY'ye de iletmiştir. Projenin gerçekleşmesinin imkânsız olduğunu gören İtalya'da daha sonra projeden desteğini çekmiştir. Sonuç olarak, Türkiye'yi bölgede saf dışı bırakma projelerinden biri daha başlamadan çökmüş oldu.

5.3. Doğu Akdeniz Gaz Forumu

14 Ocak 2018 tarihinde Kahire'de toplanan Yunanistan, İsrail, Mısır, Filistin, Ürdün, GKRY, İtalya'nın enerji bakanları, yapılan toplantının ardından Doğu Akdeniz Gaz Forumunu (DAGF) oluşturmuşlardır.³⁸ Kahire'de ki zirveye söz konusu yedi ülkenin dışında Dünya Bankası ve AB Komisyonu'nu da katılmıştır. Toplantının ardından yapılan açıklamada forumun kuruluş amacı olarak doğal gaz konusunda ortak vizyon ve amaçlar belirlenerek yakın iş birliği amacıyla bu forumun oluşturulduğu açıklanmıştır.³⁹ Forumun müzakereleri 10 Ekim 2018 tarihinde Çıpras, Sisi ve Anastasiades'in Girit'te gerçekleştirdikleri zirvede başlamıştır.⁴⁰

Forumun ikinci toplantısı ise Temmuz 2019'da Kahire'de düzenlenmiştir. Toplantı kurucu ülkelerin bakanlarının yanı sıra ABD Enerji Bakanı ve AB Komisyonu, Fransa ve Dünya Bankası'ndan temsilcilerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan toplantının ardından Forumun temel amacının, bölge ülkelerinin yararına olacak şekilde bölgesel gaz piyasası oluşturmak olarak açıklanmıştır.⁴¹

Ocak 2020 tarihinde DAGF'in üçüncü zirvesinde kuruluş tüzüğü, kurucu yedi ülkenin enerji bakanları tarafından açıklanmıştır.⁴² Bu yeni oluşumun ana hedefi; bölgesel gaz pazarı oluşturmak, EastMed projesinin alt yapı maliyetlerini azaltarak küresel piyasa ile rekabet edebilecek fiyatlar ortaya konması gibi konular belirtilse de oluşumun asıl hedefi Türkiye'den gelebilecek hamleleri engellemek olduğu bazı gözlemciler tarafından açıkça dile getirilmiştir. Örneğin; Mısırlı enerji uzmanı Ramadan Ebu El Ala, forumu Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin yapabileceği hamleleri engellemek adına kurulmuş "bölgesel bir lobi" olarak tanımlamıştır.⁴³

DAGF'in altıncı toplantısı, bakanlar düzeyinde 25 Kasım 2021 tarihinde Kahire'de gerçekleştirilmiştir. Toplantıya Mısır, GKRY, Yunanistan, İsrail, Ürdün, Filistin Enerji Bakanları ile birlikte Fransa, İtalya, AB üst düzey birer temsilciyle katılmıştır. Toplantıda, doğal kaynakların önemine vurgu yapılarak doğal gazın enerji geçişini kolaylaştırmasındaki önemine vurgu yapmışlardır.⁴⁴ Ardından 15 Haziran 2022 tarihinde İsrail, Mısır ve Avrupa Birliği Kahire'de, İsrail'in doğal gazını ilk kez Avrupa Birliği'ne ihraç etmesini sağlayacak bir

³⁷ Cemal Aslan, "Doğu Akdeniz Gaz Boru Hattı Projesi Neden Çöktü?" *Kıbrıs Gazetesi*, 09.05.2024, Erişim tarihi: 25.05.2024. <https://kibrisgazetesi.com/yazar/cemalasan/konu/dogu-akdeniz-gaz-boru-hatti-projesi-neden-coktu/>.

³⁸ Heinz-Jürgen Axt, "Troubled Water in the Eastern Mediterranean Turkey Challenges Greece and Cyprus Regarding Energy Resources," *Comparative Southeast European Studies* 69, no.1 (2021): 135.

³⁹ Mona Sukkarieh, "The East Mediterranean Gas Forum: Regional Cooperation Amid Conflicting Interests," *Natural Resource Governance Institute*, 2021, 3.

⁴⁰ Işık, "Türkiye Yunanistan İlişkilerinde...", s.117.

⁴¹ M. Hakan Özçelik, "Türkiye'nin Doğu Akdeniz Sorunu Üzerine Bir Değerlendirme," içinde *Türkiye'nin Bölgesel Sorunları: Osmanlı'dan Günümüze Doğu Akdeniz*, ed. Mehmet Çelik, Alev Duran (İstanbul: Hiper Yaynevi, 2020), 69.

⁴² Angeliki Koutantou, "Greece, Israel, Cyprus sign EastMed gas pipeline deal", *Reuters*, 02.01.2020, Erişim Tarihi: 14.11.2024. <https://www.reuters.com/article/us-greece-cyprus-israel-pipeline/greece-israel-cyprus-sign-eastmed-gas-pipeline-deal-idUSKBN1Z10R5/>

⁴³ Mohamed Saied, "Kahire Merkezli Yeni Enerji Oluşumu Türkiye'ye Karşı mı Kuruldu?," *Al-Monitor*, 24.01.2019, Erişim tarihi: 18.05.2024. <https://www.al-monitor.com/tr/contents/articles/originals/2019/01/gas-regional-market-eastern-mediterranean-cairo-ankara.html>.

⁴⁴ East Mediterranean Gas Forum, *6th EMGF Ministerial Meeting – November 25th, 2021*, Erişim Tarihi: 25.05.2024. <https://emgf.org/pages/viewcontent/articalid.aspx?ArtID=2056>

mutabakat zaptı imzalamıştır. Burada amaç ise Ukrayna savaşı sonrasında AB'nin gaz tedarikinde çeşitliliğin artırılmasına yöneliktir.⁴⁵

Sonuç

Doğu Akdeniz'de Türkiye ve Yunanistan arasında yaşanan görüş ayrılıkları, aslında Yunanistan'ın bölgede sahip olduğu adaların yetki alanları ve BM Deniz Hukuku'na göre statüleri konusunda ki görüş ayrılıklarından kaynaklanmaktadır. Türkiye, bu çerçevede Antalya kıyılarına iki kilometre mesafede olan ve Yunanistan'a ise 580 km uzaklıkta olan Meis Adası'nın kıta sahanlığının olmadığını ve bu bağlamda da münhasır ekonomik bölge sınırına sahip olamayacağını vurgulamaktadır. Türkiye, adaların aslında kendi toprakların doğal uzantısı olduğunu ve bölgede ki en uzun kıyı şeridinde sahip olduğunu belirterek, Yunanistan'ın bölgede bulunan adalar üzerinden kıta sahanlığına sahip olması düşüncesine kesinlikle karşı çıkmaktadır.

Yunanistan, bölgede enerji sağlayıcısı olabilmek adına ABD ile ilişkilerini geliştirmeye çalışmaktadır. ABD ise, bölgede Yunanistan'ı ön plana çıkarmak ve Avrupa'da ki pazarını genişletmek amacıyla Yunanistan'a destek sağlamaktadır. Bu kapsamda, ABD Yüzen LNG Terminalleri, Yunanistan-Bulgaristan Boru Hattı, Trans Adriyatik Boru Hattı projelerinde Yunanistan'a tam destek verdiğini iletmiştir. Bu dönemde, ABD'nin Yunanistan'a F-35 sevkiyatına izin vermesi ve Dedeağaç bölgesinde askeri üs kurması, Batı ülkeleri için Yunanistan'ın enerji merkezi olma durumunu güçlendirmiştir.

2018-2021 arası dönemde Türkiye-Yunanistan arasında yaşanan Doğu Akdeniz krizi bu dönemde biraz soğumuş görünmektedir. 6 Şubat 2023'te Türkiye'de 10 ilin büyük yıkıma uğradığı depremin yaşanması ardından, her iki ülkede de yaşanan seçim atmosferinde iki tarafta Doğu Akdeniz sorunu ile alakalı ciddi adımlar atmamışlardır.

Sonuçta, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de hak iddia etmesi veya uluslararası alanda paylaştığı münhasır ekonomik bölge haritaları, uluslararası hukuka uygundur. Dolayısıyla, bundan sonra bölge üzerinde atılacak olan adımlar meşruiyetin yitirilmeden ve egemenlik hakları korunarak, bölgedeki enerji kaynaklarından yararlanılması uluslararası hukuk çerçevesinde olmalıdır. Türkiye'nin bir taraftan bölgede münhasır ekonomik bölge sınırı ilan etmemesi, aslında elini zayıflatsa da diğer taraftan uluslararası hukuka uygun olarak hareket etmesi elini güçlendirmektedir. Bu çerçevede taraflar arasında yaşanabilecek olası bir savaş durumu, bölgede zaten yüksek olan tansiyonu iyice arttıracaktır ve ekonomik olarak büyük bir yük getireceği gibi, bölge ülkeleri açısından da ciddi olumsuzluklar doğuracaktır. Bu nedenle, bölgede kullanılacak en doğru yol, "diplomasi mekanizmasının en iyi şekilde kullanılması" ve uluslararası kamuoyunun desteğini alabilmek adına ittifak ilişkilerini geliştirmek olacaktır.

Kaynakça

- Açıkgöz, Cansu. "Kopenhag Okulu Perspektifinden Türkiye'nin Enerji Güvenliği: Doğu Akdeniz Etkisi (2009-2019)." Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi, 2020.
- Aksu, Fuat. "Kuvvet Kullanma Tehdidine Dayalı Dış Politika Krizlerinde Güvenlik Kavramı." içinde *Türkiye'de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti*, ed. Evren Balta Pakar, İsmet Akça. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010.

⁴⁵ East Mediterranean Gas Forum, *In landmark deal signed in Cairo, Israel to Export Natural Gas, via Egypt, to Europe*, Erişim tarihi: 10.11.2024, <https://emgf.org/pages/viewcontent/articalid.aspx?ArtID=2090>.

- Arıdemir, Hakan. Çağatay Allı, “Doğu Akdeniz Bölgesindeki Münhasır Ekonomik Bölge Tartışmalarının Analizi.” *İktisadi İdari ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 4, sayı 10 (2019): 193.
- Aslan, Cemal. “Doğu Akdeniz Gaz Boru Hattı Projesi Neden Çöktü?” *Kıbrıs Gazetesi*, 09.05.2024. Erişim tarihi: 25.05.2024.
<https://kibrisgazetesi.com/yazar/cemalasan/konu/dogu-akdeniz-gaz-boru-hatti-projesi-neden-coktu/>.
- Ateşoğlu, Nurşin. “Türk Dış Politikasını Anlamak: Doğu Akdeniz Stratejisi.” *Yeni Şafak Gazetesi*, 03.02.2020. Erişim tarihi: <https://www.yenisafak.com/hayat/turk-dis-politikasini-anlamak-dogu-akdeniz-stratejisi-3524128>.
- Axt, Heinz-Jürgen. “Troubled Water in the Eastern Mediterranean Turkey Challenges Greece and Cyprus Regarding Energy Resources.” *Comparative Southeast European Studies* 69, no.1 (2021): 133-152.
- Bogetic, Željko, Luan Zhao, Eric Le Borgne, Holly Krambeck, “Navigating Troubled Waters: The Red Sea Shipping Crisis and its Global Repercussions,” *World Bank Blogs*, 16.05.2024. Erişim tarihi: 10.11.2024,
<https://blogs.worldbank.org/en/developmenttalk/navigating-troubled-waters--the-red-sea-shipping-crisis-and-its->
- Bahçe, Ahmet Furkan. “Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de Mavi Vatan Politikası,” *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10, sayı 63 (2023): 481-509.
- Bickl, Thomas. “EU v. Turkey in the Eastern Mediterranean: A Good Moment to Sponsor Dispute Settlement.” *The NCLOS Blog*. Erişim Tarihi: 18.05.2024,
<https://site.uit.no/nclos/2020/09/30/eu-v-turkey-in-the-eastern-mediterranean-a-good-moment-to-sponsor-dispute-settlement/>.
- Denizli, Cihad, Hamza Akengin, Ali Karaca. “Doğu Akdeniz Hidrokarbon Yatakları, Deniz Yetki Alanları ve Sınır Anlaşmazlıkları Üzerine Jeopolitik Bir Değerlendirme.” *Türk Coğrafya Dergisi*, sayı: 84 (2023): 233-247.
- East Mediterranean Gas Forum, *6th EMGF Ministerial Meeting – November 25th, 2021*. Erişim Tarihi: 25.05.2024.
<https://emgf.org/pages/viewcontent/articalid.aspx?ArtID=2056>
- East Mediterranean Gas Forum, *In landmark deal signed in Cairo, Israel to Export Natural Gas, via Egypt, to Europe*. Erişim tarihi: 10.11.2024,
<https://emgf.org/pages/viewcontent/articalid.aspx?ArtID=2090>.
- Erenoğlu, Simay. “Doğu Akdeniz’de Yetki Alanlarının Sınırlandırılması.” (Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 50.
- Erkeç, Elif. “Adalar Denizi’nde Yaşanan Türkiye-Yunanistan Geriliminin Doğu Akdeniz Bölgesel Güvenlik Kompleksine Yansımaları.” *BRIQ Kuşak ve Yol Girişimi Dergisi* 4, sayı 2 (2023): 24-48.
- Farouk, Menna A. “Mısır, Yunanistan ve Kıbrıs Arasında Askeri İşbirliği Artıyor”, *Al-Monitor*. Erişim Tarihi: 18.05.2024. <https://www.al-monitor.com/tr/contents/articles/originals/2019/11/egypt-cyprus-greece-naval-drills-tension-turkey.html>.
- Grigoriadis, Ioannis N. “Energy Discoveries in the Eastern Mediterranean: Conflict or Cooperation?” *Middle East Policy* 21, no.3 (2014): 124-133.

- Grigoriadis, Ioannis N., Gerasimos Tsourapas. "Understanding Greece's New Foreign Policy Towards the Arab World: Instrumentalisation, Balancing, and Emerging Opportunities." *Mediterranean Politics* 29, no.3 (2024): 971-985.
- Grigoriadis, Ioannis N., Lennart T. Belke. "UNCLOS and the Delimitation of Maritime Zones in the Eastern Mediterranean." *ELIAMEP Policy Brief* 131 (2020). Erişim tarihi: 10.10.2024. <https://www.eliamep.gr/en/publication/η-σύμβαση-των-ηνωμένων-εθνών-για-το-δίκ/>.
- Güney Kıbrıs'ta Üçlü Zirve, *HaberTürk*, 29.04.2015. Erişim Tarihi: 16.05.2024. <https://www.haberturk.com/dunya/haber/1071817-guney-kibrista-uclu-zirve>.
- Gürdeniz, Cem. "Doğu Akdeniz'de MEB Sınırımız Acilen İlan Edilmelidir," *Aydınlık*, 14.10.2018. Erişim Tarihi: 16.05.2024. <https://www.aydinlik.com.tr/dogu-akdeniz-de-meb-sinirimiz-acilen-ilan-edilmelidir-cem-gurdeniz-kose-yazilari-ekim-2018>.
- Işık, Harun. "Türkiye Yunanistan İlişkilerinde Doğu Akdeniz Rekabeti." Yüksek Lisans Tezi: Sakarya, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- İnat, Kemal, Burhanettin Duran. *Türkiye'nin Doğu Akdeniz Politikasının Temel Parametreleri*. İstanbul: SETA Kitapları, 2020.
- Kavaz, İsmail. "Enerji Kaynakları ve Transfer Rotaları Bağlamında Doğu Akdeniz." *Anadolu Strateji Dergisi* 2, sayı 2, 2020: 1-13.
- Kedikli, Umut, Taşkın Deniz, "Enerji Kaynakları Mücadelesinde Doğu Akdeniz Havzası ve Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı." *Alternatif Politika* 7, sayı 3 (2015): 399-424.
- Koutantou, Angeliki. "Greece, Israel, Cyprus sign EastMed Gas Pipeline Deal." *Reuters*, 02.01.2020. Erişim Tarihi: 14.11.2024. <https://www.reuters.com/article/us-greece-cyprus-israel-pipeline/greece-israel-cyprus-sign-eastmed-gas-pipeline-deal-idUSKBN1Z10R5/>
- Kurt, Merve. "Doğu Akdeniz Denklemine Türkiye ve Yunanistan'ın Enerji Politikalarının Benzerlikler ve Farklılıklar Yönünden Karşılaştırılması (2000-2020)." Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.
- Mitchell, Gabriel. "The Eastern Mediterranean Gas Forum: Cooperation in the Shadow of Competition." *The Israeli Institute for Regional Foreign Policies MITVIM*, 2020.
- Özbilenler, İbrahim "Uluslararası Deniz Hukuku Bağlamında Doğu Akdeniz Münhasır Ekonomik Bölge Uyuşmazlığı." Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Özçelik, M. Hakan. "Türkiye'nin Doğu Akdeniz Sorunu Üzerine Bir Değerlendirme." içinde *Türkiye'nin Bölgesel Sorunları: Osmanlı'dan Günümüze Doğu Akdeniz*. ed. Mehmet Çelik, Alev Duran. İstanbul: Hiper Yayınevi, 2020.
- Özekin, Muhammed Kürşat. "Doğu Akdeniz'de Değişen Enerji Jeopolitiği ve Türkiye", *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 16, Sayı 33 (2020): 15.
- Saied, Mohamed. "Kahire Merkezli Yeni Enerji Oluşumu Türkiye'ye Karşı mı Kuruldu?", *Al-Monitor*, 24.01.2019. Erişim tarihi: 18.05.2024. <https://www.al-monitor.com/tr/contents/articles/originals/2019/01/gas-regional-market-eastern-mediterranean-cairo-ankara.html>.
- Sander, Oral. *Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü*. Ankara: İmge Kitapevi, 2004.

- Sönmezoğlu, Faruk. “Kurtuluş Savaşı Dönemi Diplomasisi.” içinde *Türk Dış Politikasının Analizi*. ed. Faruk Sönmezoğlu. İstanbul: Der Yayınları, 1991.
- Sukkariéh, Mona. “The East Mediterranean Gas Forum: Regional Cooperation Amid Conflicting Interests.” *Natural Resource Governance Institute*, 2021.
- Tuncer, Hüner. *Küresel Diplomasi*. Ankara: Ümit Yayıncılık, 2006.
- Ülger, İrfan Kaya. “AB Eastmed’den Desteğini Çekmeli.” *Anadolu Ajansı*, 08.10.2022. Erişim tarihi: 18.05.2024. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/ab-eastmedden-destegini-cekmeli/1999872>.
- Vassilis, Nedos. “Greece, UAE Commit to Mutual Defense Assistance,” *Ekathimerini*, 23.11.2020. Erişim Tarihi: 14.11.2024. <https://www.ekathimerini.com/news/259450/greece-uae-commit-to-mutual-defense-assistance/>.
- Watson, Adam. *Diplomacy: The Dialogue Between States*. London: Routledge, 1991.
- Yaycı, Cihat. “Doğu Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye.” *Bilge Strateji Dergisi* 4, sayı 6 (2012): 1-70.
- Yaycı, Cihat. *Mavi Vatan ‘Bir Harita ve Bir Doktrin Kitabı’*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınevi, 2022.
- “Atina yönetimi ABD ve Fransa ile 2 günlük ortak tatbikat düzenliyor.” *TRT Haber*, 23.11.2022. Erişim Tarihi: 25.05.2024. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/atina-yonetimi-abd-ve-fransa-ile-2-gunluk-ortak-tatbikat-duzenliyor-725498.html>.
- “Libya ile Tarihi Anlaşma İmzalandı: Akdeniz’de Oyun Bozuldu.” *Sabah*, 29.11.2019. Erişim Tarihi: 16.05.2024. <https://www.sabah.com.tr/gundem/2019/11/29/libya-ile-tarihi-anlasma-imzalandi-akdenizde-oyun-bozuldu>.
- “The Seville Map that challenges Turkey, Greece US and the EU,” *Keep Talking Greece*, 22.10.2024. Erişim tarihi: 10.11.2024. <https://www.keeptalkinggreece.com/2020/09/22/seville-map-us-turkey-greece/>